

Lise Öğrencilerinin Kariyer Kaygılarını Yordamada Kariyer Bilinci ve Mesleki Kararsızlığın Rolü The Role of Career Consciousness and Career Indecision in Predicting Career Anxiety of High School Students

Seda Aleyna Özen¹ Eyup Zorlu²

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bartın, Türkiye

² Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bartın, Türkiye

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi (Received Date)

07.05.2023

Kabul Tarihi (Accepted Date)

02.07.2024

*Sorumlu Yazar

Seda Aleyna Özen

Sultantepe İmam Hatip
Ortaokulu Safranbolu/Karabük

ozensedaaaleyna@gmail.com

Öz: Meslek seçimi, bireylerin yaşamını birçok alanda şekillendiren ve büyük oranda lise yıllarında verilen bir karardır. Meslek kararı verme sürecinde bireyler kimi zaman kararsızlık ve kaygı yaşarlar. Belirsizliğe verilen bu tepkiler çeşitli araştırmalara da konu olmaktadır. Bu çalışmada 'Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarını yordamada kariyer bilinci ve mesleki kararsızlığın rolü'nün incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Batı Karadeniz bölgesindeki bir ilde öğrenim gören 831 lise öğrencisi oluşturmuştur. Veriler 'Kariyer Kaygısı Ölçeği (KKÖ)', 'Çok Boyutlu 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği', 'Mesleki Karar Envanteri (MKE)' ile 'Kişisel Bilgi Formu' kullanılarak toplanmıştır. Ayrıca analizde hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır. Kariyer kaygısı üzerinde mesleki kararsızlığın anlamlı ve pozitif yönde yordayıcı gücü olduğu ($\beta = .70, p < 0.01$) ve açıklanan varyansın %50 olduğu görülmüştür ($R^2 = 0.50$). Modele ikinci aşamada eklenen kariyer bilinci değişkeninin ise kariyer kaygısı üzerinde anlamlı düzeyde yordayıcı gücü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Meslek seçimi, kariyer kaygısı, kariyer bilinci, mesleki kararsızlık, okul psikolojik danışmanı

Abstract: Career choice is a decision that is made in high-school years by individuals, and it shapes the lives of individuals in numerous fields. Individuals sometimes have anxiety and become undecided in the process of choosing a career. These reactions to ambiguity are the subject of various research. 'The career consciousness of the high-school student's prediction of career anxieties and the role of career indecision' is intended to examine in this research. Research data were collected from 831 high-school students studying in the western Black Sea city in the 2021-2022 academic year. In this research, the "Career Anxiety Scale," "Multidimensional 21st Century Skills Scale", "Career Decision Inventory," and "Personal Information Form" was used in the data collection. Research findings were analyzed by the method of hierarchical regression. Career indecision has a positive and meaningful predictive power on career anxiety ($\beta = .70, p < 0.01$), and the explained variance is 50% examined ($R^2 = 0.50$). It has been reached that the variable of career consciousness, which was added to the model in the second step, has not a predictive power at a significant level on career anxiety.

Keywords: Career choice, career anxiety, career consciousness, career indecision, school counselor

Özen, S. A. ve Zorlu, E. (2024). Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarını yordamada kariyer bilinci ve mesleki kararsızlığın rolü. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(3), 425-432. <https://doi.org/10.17556/erziefd.1293825>

Giriş

İnsanlar varoluşlarının bir amaca hizmet ettiğini hissedebilmek için çeşitli davranışlarda bulunurlar. Örneğin eğitim alırlar, meslek sahibi olurlar, çocuk yetiştirirler. Tüm bunları yaparken farklı rolleri deneyimlerler. Bu rollerin kazanılması ve sağlıklı bir biçimde ortaya konulması sırasında toplumun belli beklentileri devreye girmektedir (Ceylan, 2011). Birey yetişkin rollerine hazırlanırken karmaşık ve çalkantılı bir dönem olan ve hayatının bazı önemli gelişim görevlerini yerine getirmesi gereken ergenlik döneminden geçer. Bu yıllarda bireyin yaşadığı biyolojik ve bilişsel gelişimler, kendine has bir kimlik oluşturma çabası, akran gruplarına katılım, aile ile ilişkiler, karşı cinsle kurulacak yakınlık, eğitim ortamları ve serbest zaman aktiviteleri bireyin gelecekteki yaşamını önemli ölçüde şekillendirmektedir. Bireyler hayatlarının birçok döneminde kritik kararlar alırlar fakat bu geçiş döneminde yapılacak seçimler bireylerin hayatlarında telafisi zor izler bırakabilmektedir (Steinberg, 2013). Bireyin yetişkinlikte hangi mesleğe sahip olacağına karar vermesi de büyük ölçüde ergenlik döneminde verilen ve bireyin yaşamını etkileyen kararlardan biridir (Çakır, 2011).

Sanayileşmeden itibaren toplumlar doyum sağlayan kişilerarası ilişkileri veya iş birliği gibi becerileri geliştirmek yerine başarılı olma, bir yarışın kazananı olma gibi değerleri ön plana çıkarmışlardır. Günümüzde çocuklar ve ergenler başarı durumlarının akranlarına kıyasla nasıl olduğunu belirlemek adına sık sık test edilmektedirler. Pek çok toplumda

başarının en önemli göstergesi, alınan eğitim ve sahip olunan meslek olarak görülmektedir (Featherman, 1980; McClelland, 1961; akt. Steinberg, 2013: 444).

Bireyler mesleğe atılarak hem hayatlarının maddi güvencesini sağlamada hem de sahip oldukları becerileri ortaya koyarak kendilerini geliştirmede önemli bir adım atmış olurlar. Bunun yanı sıra bireyin seçeceği mesleği belirlemesi geleceğini şekillendirecek birçok köklü kararı da beraberinde getirir. Kişi bir mesleğe yöneldiğinde ilerideki istihdam imkanlarına, işini sevip sevmeyeceğine, çalışma hayatının getireceği koşullara da yön vermiş olur (Çakır, 2011).

Meslek seçimine ilişkin önemli kararların alındığı lise yıllarında bireyler mesleki gelişimleri hakkında bilgi sahibi olup kariyer bilinçlerini geliştirecek araştırmalarda bulunurlar. Bu süreçte bireyin seçeceği mesleğe karar verememesi ve kaygı yaşaması olası bir durumdur. Bu çalışmanın amacı lise öğrencilerinin kariyer kaygısını yordamada kariyer bilinci ve mesleki karar durumlarının rolünü incelemektir. Literatür incelendiğinde bu değişkenlerin birbiriyle ilişkisini araştıran bir çalışma eksikliği göze çarpmaktadır. Araştırmanın bu boşluğu doldurması alanyazına katkı sağlayacaktır. Kariyer kaygısı üzerinde etkili olan değişkenleri anlamak, okul psikolojik danışmanlarının çalışmalarına kaynaklık edecek ve kariyer danışmanlığı uygulamalarını daha verimli hale getirecektir. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), okullarda tüm öğrenciler için işlevsel bir yönlendirme mekanizmasının kurulmasını 2023 Eğitim Vizyonunun amaçlarında

belirtmiştir. (MEB, 2018). Araştırma bulguları bu kapsamda yapılacak çalışmalara da katkı sağlayabilir.

Mesleki Kararsızlık

Meslek seçimi, bireyin hayatında önemli rol oynayan telafisi zor bir süreçtir. 20. yy öncesinde çoğunlukla aile etkisi ve çevredeki iş imkanları ile şekillenen meslek seçimi, hızlı teknolojik gelişmelerin ve küreselleşmenin etkisiyle daha karmaşık bir hal almıştır (Kanten, 2012). İlgî, yetenek, meslek değerleri, kişilik özellikleri, ekonomik ve politik faktörler bireyin meslek seçimi üzerinde önemli rol oynamaya başlamıştır (Pişkin, 2018: 44). Mesleki karar verme sürecinde yapılacak seçimlerin sonuçlarını önceden tasarlayıp en iyi sonuç verecek olan seçeneğe yönelmek hedeflenir (Çakır, 2011). Bütün bu değişkenleri göz önünde bulundurmamak gerektiğinden bireylerin meslek seçimi sürecinde kararsızlık yaşaması olası bir durumdur. Kararsızlık her bireyin zaman zaman yaşayabileceği bir olgudur fakat gerek meslek kararının önemi gerekse meslek seçiminde bulunacak kişilerin birçok değişkeni ele alıp karar vermesi gerekliliği meslek kararı verme sürecini zorlaştırmaktadır (Ünsal, 2014). Mesleki karar verme sürecinde yaşanan kararsızlık durumu bireyin bir kişilik özelliği gibi değil, belirsizliğe verilmiş bir tepki gibi ele alınmalıdır (Vignoli, 2015).

Türkiye’de uygulanmakta olan eğitim sistemine göre, mesleki karar verme sürecinin büyük çoğunluğu lise yıllarına rastlamaktadır. Genel liselerde öğrenim gören öğrenciler 10. sınıf itibarıyla ileride yönelecekleri kariyer alanını ve bu alana ilişkin seçmeli dersleri, 12. sınıfın bitiminde ise tercih ettikleri alan doğrultusunda bir yükseköğretim programını seçmektedirler (Ulaş, vd., 2017). Öğrenciler bu tercihleri yaparken hayatlarının ilk zamanlarından itibaren mesleki anlamda göstermiş oldukları gelişim ve meslek-birey ilişkisinde kendilerine yönelik farkındalıkları ön plana çıkarmaktadır. Bu dönemde bireyin kendisine uygun bir mesleğe karar vermesi için gerekli olan becerileri edinmesi gerekir (Yeşilyaprak, 2016: 235). Örneğin Kavas (2005) Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim görmekte olan 191 lisans öğrencisi ile yaptığı çalışmada, öğrencilerin %56,5’inin lise yıllarında ilgi ve yeteneklerinin farkına varsaldığı şu anki meslek ve bölüm seçimlerini değiştirebileceklerini belirttiğini rapor etmiştir.

Mesleki farkındalığın düşük oluşu ve meslek seçimi sürecinde karşılaştıkları sorunları çözme becerilerinin gelişmemesi, bireyin kendisine uygun bir kariyer kararı vermesini zorlaştırmakta ve bu durum kariyer kaygısına da yol açabilmektedir (Çakır, 2011; Vignoli, 2015).

Literatürde yer alan deneysel çalışmalar, kariyer danışmanlığı üzerine yürütülen çeşitli eğitim programlarının mesleki kararsızlık düzeylerini azalttığını kanıtlamaktadır (Çakır, 2003; Kırdök, 2015; Şeker ve Kaya, 2019). Özyürek’e göre (2013) de baskıcı velilerle yapılacak konsültasyon çalışmaları, öğrencilerin karar vermesini kolaylaştıracak beceri programları, sınav sistemi ve öğrencilerin yararlanabileceği burs- maddi destek imkanları hakkında bilgilendirmeler öğrencilerin mesleki yönelim sorunlarını azaltmaya yönelik adımlardır.

Kariyer Kaygısı

Kariyer, kişinin yaşam boyu üstlendiği ardışık rolleri içeren ve bünyesinde duraklamaları, iniş çıkışları da barındıran bir kavramdır (Özyürek, 2013: 6). Bireyin kariyer öyküsü onun yaşamını büyük ölçüde şekillendirmektedir. Bazı bireyler yaptıkları işlerden haz ve doyum alırlarken bazıları ise çalışma

yaşamında huzursuz olduklarından psikolojik sağlıkları da olumsuz etkilenmektedir (Kuzgun, 2014). Kariyerleri hakkında bu denli önem taşıyan kararlar almak bireylerin kaygı duymalarına neden olmaktadır (Okutan ve Akbaş, 2019).

Kaygı, nedeni belli olmayan bir tehlikenin, korku ya da bekleyişin yarattığı tedirginlik olarak tanımlanmaktadır. Tasa ve kuşku sözcükleriyle de eş anlamlı kabul edilen kaygı, kullanıldığı kuramın önermelerine göre farklı anlamlara da gelebilmektedir (Bakırcıoğlu, 2012). Örneğin, Freud’a göre bastırılan libidonun dışavurumunu tanımlayan kaygı (Bakırcıoğlu, 2012), davranışçı yaklaşımlara göre ise bireylerin öğrenme yaşantılarından kaynaklanmaktadır (Şama, 2020).

Her gelişim dönemi, o dönemin ortaya çıkardığı değişimlere bağlı olarak bireyler üzerinde çeşitli kaygılara neden olmaktadır. Bireyin mesleki ve akademik geleceğine ilişkin tedirginliği kariyer kaygısı olarak tanımlanmaktadır (Vignoli, 2015). Mesleğe karar verme sürecinde zorluk ve kararsızlıklarla başeden bireylerde kariyer kaygısı ortaya çıkabilmektedir. (Akbaş ve Okutan, 2020). Bireyin bir seçim yapmak durumunda olması ve yaşamının ilerleyen yıllarında da yapacağı bu seçime bağlı kalacağını bilmesi onda endişe yaratmaktadır (Vignoli, 2015). Ayrıca meslek seçimi sürecinde karşılaşacakları karar verme sorumluluğunu üstlenme, ailelerle yaşanan çatışmalar, kendini yeterince tanımama, toplumdaki istihdam sorunları gibi nedenler meslek seçimi yapacak bireylerde kariyer kaygısı yaratabilmektedir (Özyürek, 2013).

Amerika’da üniversite öğrencileriyle yapılan fenomenolojik bir çalışmada katılımcıların hangi bağlamlarda kariyer kaygısı yaşadığı merak edilmiştir. Araştırmacılar, kariyer kaygısıyla baş eden bireylerin fiziksel, bilişsel ve duygusal açıdan kaygı belirtileri gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Kariyer planlama sürecinde en sık dile getirilen endişelerin, istihdamı güvence altına almak ve hayatta anlam, amaç ve tatmin için ortam sağlayan bir kariyer geliştirmek olduğu ifade edilmiştir. Katılımcıların kaygı deneyimlerinin aile, okul ve kendilerinden kaynaklanan baskılar sonucu artış gösterdiği ve bireylerin üniversite eğitimleri sırasında derinlemesine düşünmek ve keşfetmek için yeterli zamanlarının olmaması sebebiyle de baskı hissettikleri ifade edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların kaygı düzeylerinin artmasının sebeplerinden bir diğeri de yapılan kariyer rehberliği çalışmalarının eksikliğidir. Kariyer rehberliği çalışmalarının yetersizliği sonucu oluşan bilgi eksikliği katılımcıların kariyer kaygısını artırmaktadır. Katılımcıların kariyer kaygısını oluşturan diğer nedenlerin ise bilişsel çarpıtmalar, akranlarıyla kıyaslanmak ve ekonomik/mesleki belirsizlik olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Pisarik et al., 2017).

Kariyer Bilinci

Küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle, hızla değişen dünyaya ve çağın yeniliklerine adapte olmuş bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyacı karşılamak adına bazı üst düzey yeterliliklere sahip bireyler yetiştirmek eğitimcilerin hedeflerinden biri haline gelmiştir. Bu yeterliklerden biri de kariyer bilinci becerileridir (Çevik ve Şentürk, 2019). Kariyer bilinci, bireyin kendi özelliklerinin farkında olması ve kariyer gelişimi boyunca üstlendiği rolleri en iyi biçimde ortaya koyabilmesidir (Çelik, 2019). Başka bir ifadeyle kariyer bilinci, bireyin kişisel gelişimine önem vermesi ve gelecekteki

kariyer gelişim sürecinin planını yapabilmesidir (Orhan-Göksün ve Kurt, 2017).

Kariyer ya da meslek seçimi ile ilgili bilinçli olmak, gençlerin kariyer fırsatlarının ve ilgili gerekliliklerin farkında olmaları anlamına gelir (Tuckman, 1974). Bilinçli bir meslek seçimi, öğrencilerin çeşitli kariyer olanakları hakkında bilgi toplamalarını ve mezuniyet sonrası istihdam beklentileri ve kazançlarına göre karar vermesini gerektirir. Kariyer planını oluşturmuş öğrencilerin daha motive olduklarını ve çalışmaya yönelik olumlu tutum sergilediklerini vurgulamak önemlidir (CEDEFOP, 2017). Türkiye’de yapılan araştırmalar incelendiğinde kariyer bilinci üzerine yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır.

Bir meslek yüksekokulunda eğitim gören 358 öğrenci ile yürütülen araştırmada, kadın öğrencilerin kariyer bilinci puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Engin ve Korucuk,2021). Alanyazın incelendiğinde bu bulguyu destekleyen başka çalışmaların da mevcut olduğu görülmüştür (Aydın ve Duman, 2020; Orhan-Göksün ve Kurt, 2017). Ayrıca bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesinde hemşirelik ve ebek öğrencileri ile yürütülen araştırmada, 21. Yüzyıl becerileri içerisinde en yüksek puanın kariyer bilinci becerilerinden alındığı görülmüş ve bu durum üniversitede yürütülen kariyer rehberliği etkinliklerinin faydalı olmasına bağlanmıştır (Karadaş vd.,2021).

Bireyler, kariyer planlarını oluştururken kendileri için en iyi sonuç verecek seçeneğe yönelmeyi hedefler. Bu süreçte çeşitli araştırmalarda bulunup meslekleri ve kendilerini tanımaya çalışırlar. Birçok seçeneğin içerisinde birini tercih edecek olmak bireylerin kararsızlık ve kaygı yaşamalarına sebep olmaktadır. Bu çalışmada lise eğitimi gören öğrencilerin kariyer kaygısı düzeyleri ile mesleki kararsızlık ve kariyer bilinci arasındaki ilişki tespit edilmek istenmiştir. Bu doğrultuda yapılan araştırmanın literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Kariyer kaygısı üzerinde etkili olan değişkenleri anlamak, okul psikolojik danışmanlarının çalışmalarına kaynaklık edecek ve kariyer danışmanlığı uygulamalarını daha verimli hale getirecektir. Ayrıca araştırma kapsamında lise öğrencilerinin kariyer bilinci, kariyer kaygısı ve mesleki kararsızlık düzeyleri belirlenmiş ve bu değişkenlerin ilişkisi ortaya konulmuştur.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, yordayıcı ilişki araştırma deseni kullanılmıştır. Yordayıcı ilişki araştırmada değişkenler arası ilişkiler incelenir ve bir değişkenden yola çıkılarak diğer değişken öngörülmeye çalışılır (Akdağ, 2021). Kariyer bilinci ve mesleki karar durumunun kariyer kaygısı üzerindeki yordayıcı gücünü incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri kariyer bilinci, mesleki karar durumu olup bağımlı değişken ise kariyer kaygısıdır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Batı Karadeniz Bölgesindeki bir ilde 2021 – 2022 yılında eğitimine devam eden lise öğrencilerinden uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Araştırma kapsamında farklı lise türlerinden (Fen Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Mesleki Teknik Anadolu Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi ve Anadolu Lisesi) ve tüm sınıf düzeylerinden (9-10-11-12) 831 katılımcıya ulaşılmıştır.

Çalışma grubunun 459’u (%55,2) kız öğrencilerden, 372’si (%44,8) erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerden

309’u (%37,2) 9. Sınıf, 245’i (%29,5) 10. Sınıf, 135’i (%16,2) 11. Sınıf, 142’si (%17,1) 12. Sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerin 60’ı (%7,2) düşük, 698’i (%84,0) orta, 73’ü (%8,8) yüksek gelir düzeyinde olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerden 291’i (%35,0) Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde, 277’si (%33,3) Anadolu Lisesinde, 181’i (%21,8) Fen Lisesinde, 43’ü (%5,2) Anadolu İmam Hatip Lisesinde, 39’u (%4,7) Güzel Sanatlar Lisesinde öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Kariyer Kaygısı Ölçeği: Nalbantoğlu-Yılmaz ve Çetin-Gündüz (2016) tarafından geliştirilen Kariyer Kaygısı Ölçeği, 2 alt boyuttan ve 14 maddeden meydana gelmektedir. Beşli Likert tipinde puanlanan ölçeğin alt boyutlarından alınan puanın artması ilgili boyuta ilişkin kariyer kaygısının da yükseldiği anlamına gelmektedir. Ölçeğin ‘meslek seçimine yönelik kaygı’ alt boyutunun Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .79, ‘aile etkisine yönelik kaygı’ alt boyutunun güvenilirlik değeri ise .74 bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı araştırmacılar tarafından hesaplanmış ve ‘aile etkisine yönelik kaygı’ alt boyutu için .92, ‘meslek seçimine yönelik kaygı’ alt boyutu için .93 bulunmuştur.

Mesleki Karar Envanteri: Çakır (2004) tarafından geliştirilen ölçek, 30 madde ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeği meydana getiren alt boyutlar ‘işsel çatışmalar’, ‘meslek ve alan bilgisi eksikliği’, ‘kendini yeterince tanımama’, ‘dışsal çatışmalar’ ‘meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar’, olarak ifade edilmiştir. Envanter, beşli Likert tipi dereceleme ölçeği ile puanlanmaktadır. Yapılan güvenilirlik analizleri sonucu Mesleki Karar Envanterinin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .85 bulunmuştur. Envanterin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı araştırmacılar tarafından hesaplanmış ve .97 bulunmuştur.

Çok Boyutlu 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği- Kariyer Bilinci Alt Boyutu: Bu çalışmada, Çevik ve Şentürk (2019) tarafından hazırlanan Çok Boyutlu 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği’nin 6 maddeden oluşan Kariyer Bilinci alt boyutu kullanılmıştır. 5’li Likert tipinde puanlanan ölçekten alınan puanların artması, kariyer bilinci becerilerinin de artışına işaret etmektedir. Yapılan güvenilirlik analizleri sonucu kariyer bilinci alt boyutunun Cronbach alfa katsayısı .75 olarak bulunmuştur. Araştırmacılar tarafından yapılan hesaplamada ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .68 bulunmuştur.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacıların geliştirmiş olduğu formda, öğrencilerin sınıfları, okul türleri, sosyoekonomik düzeyleri, anne- baba eğitim durumları gibi demografik bilgileri öğrenilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma öncesinde ilgili kamu otoritesinden gerekli izinler alınmıştır. Çalışma, Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulunda (Protokol No. 2022-SBB-0021) 31.01.2022 tarihli 1 numaralı toplantısında alınan onay kararı ile yürütülmüştür. Araştırmanın kapsamına dahil olacak 18 yaşından küçük öğrenciler için veli onam formu doldurtulmuştur. Araştırma hakkında bilgilendirme yapmak amacıyla, araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu, verilerin bilimsel araştırma amacıyla kullanılacağı ve samimi cevaplar verilmesinin önemi hakkında onam formu hazırlanarak katılımcılar bilgilendirilmiştir.

Veri analizinde ‘IBM SPSS 22’ programındaki betimsel istatistikler ile birlikte Hiyerarşik Regresyon Analizi ve korelasyon analizleri kullanılmış, veri setinde eksikler bulunan katılımcılar analize dahil edilmemiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin kariyer kaygısı, mesleki kararsızlık ve kariyer bilinci değişkenlerine ilişkin ortalama puanlar

	\bar{x}	ss	Basıklık	Çarpıklık
Kariyer Kaygısı	2,84	1,02	-,67	,14
Mesleki Kararsızlık	2,69	1,03	-,76	,25
Kariyer Bilinci	4,40	,48	-,40	-,70

Tablo 2. Değişkenlere ilişkin korelasyon katsayıları

	1	2	3
1.Kariyer Kaygısı	1		
2.Mesleki Kararsızlık	.70*	1	
3.Kariyer Bilinci	-.16*	-.28*	1

*p<0.05

Tablo 3. Kariyer kaygısının yordanmasına yönelik hiyerarşik regresyon analizi sonuçları

	Değişken	B	Std Hata	β	T	p
1.Aşama	(Sabit)	.96	.07		13.75	.00
	Mesleki Kararsızlık	.69	.02	.70	28.82	.00
$R= 0.70; R^2=0.50; Düzeltilmiş R^2 = 0.50$		$F_{1,829}=830,68; p<0.05$				
2. Aşama	(Sabit)	.63	.26		2.37	.01
	Mesleki Kararsızlık	.70	.02	.71	28.03	.00
	Kariyer Bilinci	.06	.05	.03	1.27	.20
$R=0.70; R^2=0.50; Düzeltilmiş R^2 = 0.50$		$F_{2,828}=416,45; p<0.05$				

Bulgular

Bu bölümde, değişkenlere ilişkin ortalama puanlara ve ardından gerçekleştirilen analizlerin sonuçlarına yer verilmiştir.

Araştırmanın analiz sürecine geçilmeden önce kullanılan değişkenlere ilişkin ortalama, standart sapma değerleri ile çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplanmıştır. Basıklık ve çarpıklık değerlerinin hesaplanmasının amacı, değişkenlerin ortalama etrafında nasıl bir dağılım gösterdiğini anlamaktır. Basıklık ve çarpıklık katsayıları ± 1 arasında bulunduğunda değişkenlerin normal dağıldığı kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2014). Tablo 1’de sunulan değerler veri setinin normal dağıldığına işaret etmektedir.

Değişkenler arasındaki ilişkilerin düzeyini ve yönünü saptamak üzere yapılan korelasyon analizi sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir, buna göre kariyer kaygısı ile mesleki kararsızlık arasında orta düzeyde pozitif yönlü ilişki saptanmıştır ($r= .70, p<0.05$). Kariyer kaygısı ile kariyer bilinci arasında negatif yönlü zayıf düzeyde ilişki tespit edilmiştir ($r= -.16, p<0.05$). Mesleki kararsızlık değişkeni ile kariyer bilinci arasında ise negatif yönlü zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ($r= -.28, p<0.05$).

Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarının mesleki kararsızlık ve kariyer bilinci tarafından ne ölçüde yordandığını tespit etmek amacıyla hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Analiz öncesinde verilerin hiyerarşik regresyon analizine uygunluğunu belirlemek amacıyla varsayımlar sınanmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğunun analizi sırasında 19 değer analizden çıkarılmıştır. Doğrusallık ve eşvaryanslılık analizleri için saçılım grafiği incelenmiş ve varsayımların karşılandığı görülmüştür. Otokorelasyonu incelemek için Durbin-Watson değeri hesaplanmış ve 1,94 bulunmuştur. Bu değer 2 civarında olması hataların birbiriyle ilişkisiz olduğunu göstermektedir (Terzi,2019). Çoklu bağlantılılık varsayımı için VIF değerine bakılmış ve 1,08 olduğu görülmüştür. Bu değer 4’ün altında olması yeterli görülmektedir (Hair, Black, Babin ve Anderson, 2010). Uç değerleri saptamak için Mahalanobis ve Cook’s değerleri incelenmiştir. 13.81’den küçük olması istenen Mahalanobis değeri 13.60 bulunmuştur. 1’in altında olması beklenen

Cook’s değeri ise 0.30 bulunmuştur (Cook ve Weisberg, 1982). Varsayımların karşılanmasının ardından yapılan 2 aşamalı hiyerarşik regresyon analizi sonuçları Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3’e göre, ilk aşamada modele alınan Mesleki Kararsızlık değişkeni kariyer kaygısını anlamlı ve pozitif yönde yordamaktadır ($\beta= .70, p<0.05$) ve açıklanan varyansın %50 olduğu görülmektedir ($F_{1,829}=830,68; p<0.05$). Modele ikinci aşamada dahil edilen Kariyer Bilinci değişkeninin kariyer kaygısını anlamlı düzeyde yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır ($F_{2,828}=416,45; p<0.05$).

Tartışma

Bu çalışmada lise öğrencilerinin mesleki kararsızlık durumları ve kariyer bilinci becerilerinin kariyer kaygısı üzerindeki yordayıcı gücü ele alınmıştır. Araştırma kapsamına Batı Karadeniz Bölgesindeki bir ilde öğrenim gören 831 lise öğrencisi dahil edilmiştir. Bu kısımda, yapılan analizler sonucu elde edilen sonuçlar incelenmiş ve literatürdeki diğer çalışmalarla karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Elde edilen bulgulara göre lise öğrencilerinin kariyer kaygıları üzerinde mesleki kararsızlığın anlamlı bir yordayıcı gücü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde kariyer kaygısı ile kariyer kararı arasındaki ilişkinin incelendiği kimi çalışmalarda, henüz hangi mesleği seçeceğine karar vermemiş öğrencilerin meslek seçimine ilişkin kaygılarının meslek kararı vermiş öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Akbaş ve Okutan,2020; Nalbantoğlu Yılmaz ve Çetin Gündüz, 2018). Campagna ve Curtis (2007) tarafından yapılan çalışmada kariyer kaygısı ile kariyer kararsızlığı arasında pozitif korelasyona rastlanmıştır. Amerika’da yapılan bir araştırmanın bulguları, kariyer kararsızlığı yaşayan üniversite öğrencilerinin kaygı yaşama olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Miller ve Rottinghaus, 2014). Vignoli (2015) tarafından Fransa’da gerçekleştirilen çalışmada genel sürekli kaygının kariyer kararsızlığı üzerinde yordayıcı bir gücü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ‘başarısız olma korkusu’ da kariyer kararsızlığını açıklayan değişkenlerden biri olarak bulunmuştur. Bu durumun bilgi eksikliği veya meslek seçimi

konusundaki yetersiz becerileri ile ilgili olabileceğinden bahsedilmiştir. Bu sonuçlar çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir. Aynı değişkenleri farklı bir model üzerinde test eden araştırmalar incelendiğinde kariyer kaygısının kariyer kararsızlığı üzerinde anlamlı bir yordayıcı gücü olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Öztemel,2013; Şeker,2021). Bu bilgiler ışığında mesleki kararsızlığı azaltmaya yönelik yapılacak faaliyetlerin kariyer kaygısını da düşüreceği söylenebilir. Bu çalışmada lise öğrencilerinin kariyer kaygısını azaltmak için onları karar verme süreçlerinde desteklemenin önemi ortaya konulmuştur. Öğrencilerin kariyer kaygılarını gidermek amacıyla yapılan rehberlik faaliyetlerinde karar verme becerilerine yönelik çalışmaların da yürütülmesi etkili olacaktır.

Bununla beraber kariyer bilincinin kariyer kaygısı üzerinde yordayıcı bir gücü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut araştırmanın aksine Peng (2005) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada kariyer danışmanlığı müdahalelerinden oluşan bir dizi eğitim almış grubun durumluk kaygı düzeyinde anlamlı bir azalma olduğu görülmüştür. Kore’de yapılan başka bir çalışmada kariyer bilincinin, kariyer kararı vermeye yönelik öz yeterliği anlamlı ve pozitif yönde etkilediği bulunmuştur (Hyun-Jung et al., 2015). Yapılan bir araştırmada ise mesleki bilinç ile umutsuzluk arasında negatif yönde zayıf düzeyde ilişki olduğu bulunmuştur (Üstün, 2022). Akıncı (2022) tarafından lise öğrencileriyle gerçekleştirilen araştırmada kariyer bilinci ile aile etkisine yönelik kariyer kaygısı arasında negatif yönlü düşük düzeyde ilişki tespit edilmiştir. Bu araştırmalara bakıldığında kariyer bilincinin kariyer kaygısı üzerinde yordayıcı gücü olduğu ifade edilebilir. Mevcut çalışmada kariyer bilincinin kariyer kaygısını yordamamasının nedeni olarak meslek seçimi sürecinde başvurulabilecek bilgi kaynaklarına ulaşımın oldukça kolay olmasının da etkisiyle öğrencilerin bilgi açısından kendilerini yeterli gördükleri fakat hangi bölümü seçeceği konusunda kararsız kalmaları ya da yeterli zamana sahip olamamaktan kaynaklı kaygılarının devam ettiği düşünülmektedir. Katılımcıların kariyer bilinci ölçeği maddelerine verdikleri ortalama puanlar incelendiğinde, en düşük puanın ‘Gelecekte sahip olmak istediğim mesleğe ilişkin bir kararım vardır.’ maddesinden alındığı görülmüştür. Bireyin hem kendisi hem de seçebileceği meslek alanları hakkında bilinç düzeyi yüksek olsa da seçenekler arasında seçim yapamama veya neyin önemli olduğuna karar verememe gibi sorunlar kariyer kaygısını artırabilmektedir. Kariyer bilinci üzerinde yapılan başka bir araştırmada (Adachi, 2006) bireylerin yaşadığı kararsızlığın sebebinin bir yetersizlikten ziyade karar vermeden önce zamana ihtiyaç duyulmasından kaynaklanabileceğini ifade edilmiştir. Birey, kariyer yolculuğunda geçtiği süreçlerin farkına vardığı halde karar verme becerilerini devreye sokabileceği zamana ihtiyaç duyuyor olabilir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre mesleki kararsızlık düzeyi kariyer kaygısının oluşumunda önemli ölçüde pay sahibidir. İleride seçeceği mesleği belirlemede zorluk yaşayan bireylerin tedirginliği de artmaktadır. Mesleki kararsızlığı; akılcı olmayan inançlar, kendini yeterince tanımama, bilgi eksikliği, içsel ve dışsal çatışmalar gibi değişkenler oluşturmaktadır. Bu problemlerle başa çıkabilmek için, bireyin erken yaşlardan itibaren kariyer gelişimi açısından desteklenmesi, kariyer farkındalığının artırılması ve karar verme becerilerinin desteklenmesi gerekmektedir. Okullarda sağlanacak mesleki rehberlik hizmetleri ve yürütülecek bireyi tanıma faaliyetleri

karar verme sürecinde bireye yardımcı olacaktır. Öğrencilerin kariyer kaygılarını gidermek amacıyla yapılan rehberlik faaliyetlerinde karar verme becerilerine yönelik çalışmaların da yürütülmesi etkili olacaktır. Kariyer bilincinin kariyer kaygısı üzerinde yordayıcı gücü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kişi kariyerine ilişkin bilinç düzeyini yükseltmiş olsa bile karar verme becerilerinin zayıflığından veya zamana ihtiyaç duyduğu için kararsızlık yaşadığından kariyer kaygısı ortaya çıkabilmektedir.

Bu araştırma yalnızca bir ilde gerçekleştirilmiştir. İlerleyen süreçte daha geniş kapsamlı çalışmalar yürütülebilir. Bu çalışma, ele alınan değişkenleri derinlemesine incelemek için nitel araştırmalarla desteklenebilir. Benzer çalışmaların farklı gruplarla yürütülmesi alanyazına katkı sağlayacaktır.

Yazar Katkı Oranı

Tüm yazarlar makalenin tüm süreçlerinde eşit oranda rol almışlardır. Tüm yazarlar çalışmanın son halini okumuş ve onaylamıştır.

Etik Kurul Beyanı

Bu çalışma Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulunda (Protokol No. 2022-SBB-0021) 31.01.2022 tarihli 1 numaralı toplantısında alınan onay kararı ile yürütülmüştür.

Çatışma Beyanı

‘Yazarlar çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.’

Kaynakça

- Adachi, T. (2006). The career consciousness among youth and career development support: A study focusing on university students. *Japan Labor Review*, 3(2), 28.
- Akbaş, M. G. (2019). *Lise öğrencilerinin kariyer kaygısı üzerine bir araştırma: Antalya ili örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi.
- Akbaş, M.G. ve Okutan, E. (2020). Lise araştırmasına yönelik kaygısına yönelik alan araştırması: Antalya ili örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 8 (20), 158-187.
- Akdağ, M. (2021). Bilimsel araştırmalarda yöntem/metod (Powerpoint Sunusu). Erişim Adresi: <https://avesis.inonu.edu.tr/mustafa.akdag/dokumanlar>
- Akıncı, A. Y. (2022). Anadolu lisesi öğrencilerinin yirmi birinci yüzyıl becerileri ve kariyer kaygısı. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 8(57), 1338-1345. <http://dx.doi.org/10.29228/JOSHAS.64759>
- Akkoç, F.F. (2009). *Lise öğrencilerinin kariyer düşüncelerini etkileyen faktörlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Aydın, S. ve Duman B. (2020, 10-13 Eylül). Üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerinin 21. Yüzyıl becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. 7. *International Eurasian Educational Research Congress (EJERCONGRESS 2020)* Eskişehir, Türkiye.
- Bakırcıoğlu, R. (2012). *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*. (1.Baskı). Anı Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. (20. Baskı). Pegem Akademi.
- Campagna, C. G. & Curtis G. J. (2007). So worried I don't know what to be: Anxiety is associated with increased career indecision and reduced career certainty. *Australian Journal of Guidance & Counselling*, 17, (1), 91-96. <https://doi.org/10.1375/ajgc.17.1.91>

- CEDEFOP (2017). Guidance: Supporting youth to manage their careers. Erişim tarihi:13.11.2023. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-toolkit-tackling-early-leaving/intervention-approaches/guidance-supporting-youth-manage-their-careers>
- Ceylan, T. (2011). Toplumsal sistem analizinde toplumsal statü ve rol. *Journal of Graduate School of Social Sciences*, 15(1), 89-104.
- Cook, R.D. and Weisberg, S. (1982). *Residuals and Influence in Regression*. New York, NY: Chapman & Hall
- Çakır, M. A. (2003). *Bir mesleki grup rehberliği programının lise öğrencilerinin mesleki kararsızlık düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Çakır, M. A. (2004). Mesleki karar envanterinin geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37 (2),1-14. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000098
- Çakır, M.A. (2011). *Meslek seçimi mesleki karar ve mesleki kararsızlık*. (1. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Çelik, E. (2019). *Sosyal bilgiler programında yer alan girişimcilik ve kariyer bilinci kazanımlarına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum
- Çevik, M. ve Şentürk C. (2019). Multidimensional 21th century skills scale: Validity and reliability study. *Cypriot Journal of Educational Science*. 14(1), 11-28. <https://dx.doi.org/10.18844/cjes.v14i1.3506>
- Daniels, L.M., Stewart, T. L., Stupnisky, R.H., Perry, R.P., & LoVerso, T. (2011). Relieving career anxiety and indecision: The role of undergraduate students' perceived control and faculty affiliations. *Soc Psychol Education*, 14, 409-426. <https://doi.org/10.1007/s11218-010-9151-x>
- Engin, A. O. ve Korucuk, M. (2021). Öğrencilerin 21. yüzyıl becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(2), 1081-1119. <https://doi.org/10.17152/gefad.875581>
- Featherman, D. (1980). Schooling and occupational careers: Constancy and change in worldly success. In O. Brim, Jr and J. Kagan (Eds.), *Constancy and change in human development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J. and Anderson, R.E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. (7th Edition). Pearson, New York.
- Hyun-Jung, P., Ji-Young, K., & Hyung-Chul, J. (2015). The relationship among the career consciousness, career status and career self-efficacy of dance majors in Korea. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 205, 184-188. <https://www.doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.09.055>
- Kanten, S. (2012). Kariyer uyum yetenekleri ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16), 191-205.
- Karadaş, A., Kaynak, S., Ergün, S. ve Karaca, P. P. (2021). Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin 21. yüzyıl becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 4(2), 232-239. <https://www.doi.org/10.38108/ouhcd.906190>
- Kırdök, O. (2015). *Dokuzuncu sınıf öğrencileri için kariyer kararı verme programı*. Ragıp Özyürek (Editör). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2014). İlköğretimde meslek gelişimi. Yıldız Kuzgun (Ed.), *İlköğretimde rehberlik* (s.125-153). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- McClelland, D. (1961). *The achieving society*. Princenton, NJ: Van Nostrand.
- MEB (2018). 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi. Erişim Adresi: https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/2023_E%20C4%9Fitim%20Vizyonu.pdf
- Miller, A. D. & Rottinghaus, P. J. (2014). Career indecision, meaning in life and anxiety: An existential framework. *Journal of Career Assessment*, 22(2), 233-247. <https://www.doi.org/10.1177/1069072713493763>
- Nalbantoğlu, Y. F. ve Gündüz, Ç. H. (2016). Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarını belirlemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 1008-1022. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.282397>
- Nalbantoğlu, Y. F. ve Gündüz, Ç.H. (2018). Career indecision and career anxiety in high school students: An investigation through structural equation modelling. *Eurasian Journal of Educational Research*, 78, 23-42. <https://www.doi.org/10.14689/ejer.2018.78.2>
- Okutan, E. ve Akbaş, M.G. (2019). 15-24 yaş arası eğitim araştırmalarını incelemeye yönelik literatür taraması. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 7 (1), 33-41.
- Orhan-Göksün, D. ve Kurt, A. A. (2017). Öğretmen adaylarının 21. yy. öğrenen becerileri kullanımları ve 21. yy. öğreten becerileri kullanımları arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 42(190), 107-130. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2017.7089>
- Öztemel, K. (2013). An investigation of career indecision level of high school students: Relationships with personal indecisiveness and anxiety. *Online Journal of Counseling & Education*, 2(3).
- Özyürek, R. (2013). *Kariyer psikolojik danışmanlığı kuramları: Çocuk ve ergenler için kariyer rehberliği uygulamaları*. (1. baskı). Nobel Yayınevi.
- Peng, H. (2005). Reduction in state anxiety scores of Freshmen through a course in career decision. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 5, (1), 293-302. <https://doi.org/10.1007/s10775-005-3603-4>
- Pisarik, C. T., Rowell, P. C. and Thompson, L. K. (2017). A phenomenological study of career anxiety among college students. *The Career Development Quarterly*, 65(4), 339-352. <https://doi.org/10.1002/cdq.12112>
- Pişkin, M. (2018). Kariyer gelişim sürecini etkileyen faktörler. B. Yeşilyaprak (Ed.), *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı: Kuramdan uygulamaya* (9. baskı s. 44-75). Pegem Akademi.
- Steinberg, L. (2013). Başarı. F. Çok (Ed.). ve R. Parmaksız (Çev.). *Ergenlik* (2. Baskı 443- 479). İmge Kitabevi. (Orijinal eserin yayın tarihi, 1985).
- Şama, H. (2020). *Ergenlerin kariyer kaygısını yordamada aile desteği ve umudun rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Şanlı Kula, K. ve Saraç, T. (2016). Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 13 (33), 227-242.
- Şeker, G. (2021). Kariyer kararsızlığının yordayıcısı olarak iyi oluş ve kariyer kaygısı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (51), 262-275. <https://doi.org/10.9779/pauefd.706983>
- Şeker, G. ve Kaya, A. (2019). Mesleki karar verme programının onuncu sınıf öğrencilerinin mesleki kararsızlık düzeyleri üzerinde etkililiğinin sınanması. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 457-476.

- Terzi, Y. (2019). Çoklu regresyon analizi (Powerpoint sunusu). Erişim Adresi: <https://avys.omu.edu.tr/lessons/2/28/5074-932001/320175-108853>
- Tuckman, B. (1974). An age-graded model for career development education. *Journal of Vocational Behavior*, 4(2), 193-212. [https://doi.org/10.1016/0001-8791\(74\)90104-3](https://doi.org/10.1016/0001-8791(74)90104-3)
- Ulaş, Ö., Demirtaş-Zorbaz, S., Dinçel, E. F., Çiffiliz-Kınay, G. ve Coştur, R. (2017). Özel okulda öğrenim görmekte olan lise öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenler. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 441-456. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2017.17.28551-304647>
- Ünsal, P. (2014). *Kariyer gelişim kuramları ve kariyer danışmanlığı*. (1. Baskı). Nobel Yayınevi.
- Üstün O. (2022). *Spor bilimleri sınavlarına hazırlanan adayların kariyer farkındalıkları ile gelecek kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Vignoli, E. (2015). Career indecision and career exploration among older French adolescents: The specific role of general trait anxiety and future school and career anxiety. *Journal of Vocational Behavior*, 89, 182–191. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2015.06.005>
- Yeşilyaprak, B. (2016). *Eğitimde rehberlik hizmetleri: Gelişimsel yaklaşım*. (26. baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Yeşilyaprak, B. (2018). Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığına giriş. B. Yeşilyaprak (Ed.), *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı: Kuramdan uygulamaya* (9. baskı s. 2-44). Pegem Akademi.

Extended Summary

Introduction

Adolescence is a period in which the individual prepares for adult roles. The decisions taken in this period can be significant enough to affect the person throughout life (Steinberg, 2013). Career choice is a decision taken in adolescence substantially (Çakır, 2011). People who want to study at university start their undergraduate studies by participating in the central exam organized by OSYM after 12 years of compulsory education in Turkey. Preferences made in this period are crucial to students and their families. Individuals trying to make decisions about their future careers evaluate various options. In this period, individuals should be supported in making a decision that is suitable for their own career choice. Otherwise, the failure of students to develop specific skills needed to decide on a career can lead to a low level of consciousness and career anxiety (Vignoli, 2015).

This study determines the relationship between career anxiety levels of high school students and career indecision and career consciousness. This research aims to contribute to the literature. It is essential to understand the variants that affect career anxiety, be a resource for the studies of school counselors, and make career counseling practices more efficient. In this regard, the career consciousness, career anxiety, and career indecision levels of high-school students are determined, and these variants affect high-school students, at which status has been revealed within the research.

Method

This research was carried out with 831 high-school students in the 2021-2022 academic year. The "Career Anxiety Scale" developed by Nalbantoğlu-Yılmaz and Çetin-Gündüz (2016), the "Career Decision Inventory" developed by Çakır (2004), the 6-item "Career Consciousness" sub-dimension of the "Multidimensional 21st Century Skills Scale" developed by Cevik and Senturk (2019), and the "Personal Information Form" developed by the researcher were used to collect the data of the research. Correlation, and hierarchical regression analysis were used with descriptive statistics in data analysis.

Conclusion and Recommendations

According to the findings from the research, career indecision predicts the career anxieties of high-school students remarkably and positively. When the research carried out between career indecision and anxiety is examined, it can be seen that the research findings are in parallel with the literature (Nalbantoglu Yilmaz ve Cetin Gunduz, 2018; Akbas ve Okutan, 2020; Campagna ve Curtis, 2007; Miller ve Rottinghaus, 2014; Vignoli, 2015). This study revealed the importance of supporting high-school students in their decision-making processes to eliminate their career anxieties. Carrying out the studies intended for the decision-making skills in the counseling activities made to reduce the career anxiety of the students will be affected.

At the same time, the result career consciousness has not a predictive power on career anxiety has been reached. However, the students' mean score on the Career Consciousness Scale was observed to be higher than the other variables. Since it is effortless to access information today, it is thought that students consider themselves sufficient in terms of career consciousness. Even though the individual has a high level of opinion about both himself and the career fields he can choose, problems such as not being able to choose between

options or not being able to make important decisions can increase career anxiety. In another study conducted on career awareness (Adachi, 2006), it was stated that the reason for the indecision you may experience may be due to not needing time before indecision rather than an inadequacy. The individual may need time to put his decision-making skills into action when his career progresses.

According to the research results, the career indecision level causes career anxiety significantly. Career counseling and individual recognition activities will be provided to the students who have difficulties determining their future career help to make decisions.

Author Contributions

All authors took an equal role in all processes of the article. All authors have read and approved the final version of the study.

Ethical Declaration

This study was carried out with the approval decision taken at the Social Sciences and Humanities Ethics Committee of Bartın University at its meeting No. 1 dated 31.01.2022 (Protocol Number: 2022-SBB-002).

Conflict of Interest

The authors declare that there is no conflict of interest with any institution or person within the scope of the study.